

Рудні корисні копалини

У надрах України залягають мінерали і породи, що містять різні метали – від алюмінію і заліза, які є найбільш поширеними у земній корі, до рідкісних елементів, що трапляються лише зрідка або розсіяні у невеликій кількості як домішки до інших мінералів. Запаси одних руд не мають промислового значення. А за запасами залізної, марганцевої, титанової та уранової руди Україна посідає перше місце серед країн Європи, за запасами ртутної руди – друге (після Іспанії). Видобуток цих корисних копалин здійснюється у великих обсягах, наша держава забезпечує свої потреби та продає їх іншим країнам.

Більшість родовищ руд пов'язана з породами Українського щита, а також давньої (Донецької) і молодшої (Карпатської) складчастих областей.

Руди чорних металів. Україна є унікальною країною світу за запасами й розміщенням покладів залізних і марганцевих руд, з яких виплавляють чорні метали (чавун, сталь). Надзвичайно вигідним для господарства країни є те, що найбільші родовища цих ресурсів розміщені поряд – у межах Дніпропетровської та сусідніх з нею областей.

Загальні запаси **залізних руд** становлять понад 27 млрд т. Одним із найбільших у світі є **Криворізький залізорудний басейн (Кривбас)**. Він охоплює низку родовищ, що тягнуться смугою завдовжки понад 100 км через Дніпропетровську, Кіровоградську та Миколаївську області. Промислове освоєння басейну почалося у XIX ст. Найбільше значення для господарства мають багаті (з вмістом заліза понад 46 %) і високоякісні руди – червоні залізнякаи (гематити), які майже не мають шкідливих домішок. Їх видобувають шахтним способом. Бідні руди (залізисті кварцити), що мають менший вміст заліза (від 20 %), розробляють відкритим способом (у кар'єрах). Гірничі розробки досягають глибини понад 1 000 м. Залізні руди з високим вмістом металу залягають також у **Кременчуцькому** (Полтавська область) і **Білозерському** (Запорізька область) **залізорудних районах**. Їх видобувають як у кар'єрним, так і в шахтним способом. У **Керченському басейні** (Крим) зосереджені відносно бідні руди. Незначна глибина залягання і велика потужність пластів сприяли активному їх освоєнню кар'єрним способом ще з кінця XIX ст. Нині руда там вже не видобувається. Натомість перспективним може стати **Приазовський залізорудний район** (Запорізька область).

Рекорди України

Найглибшими техногенними порожнинами і заглибленнями в Україні є залізорудні шахти й кар'єри Криворізького басейну. У шахтах видобуток руди ведеться з глибини 850 – 1 500 м, а в кар'єрах – з глибини 300 м.

Мал. Корисні копалини

Мал. На Дніпропетровщині видобувають до 80% залізної руди України

Запаси **марганцевих руд** в Україні становлять понад 2,5 млрд т. Зосереджені вони в **Нікопольському марганцеворудному басейні** – одному з найбільших у світі: за видобутком він посідає перше місце, а за запасами

друге (після Південної Африки). З кінця XIX ст. видобуток руди ведеться відкритим і шахтним способами у західній частині басейну – *Нікопольському родовищі* (Дніпропетровська область). Натомість *Великотокмацьке родовище* (Запорізька область) ще не розробляється, хоча в ньому розвідано вдвічі більше запасів руди.

До руд чорних металів належать також хромітові руди, невеликі поклади яких знайдено в *Побужжі* (Кіровоградська область).

Рекорди України

Україна володіє від 10 до 16% розвіданих світових запасів заліза та від 20 до 42% марганцю.

Руди кольорових металів. Поклади **титанових руд** зосереджені в межах Українського щита. Найбільші розвідані родовища – *Іршанське* (Житомирська область) і *Самотканське* (Дніпропетровська область). Титан і його сплави належать до легких і стійких металів, а тому є необхідними матеріалами в авіа-, ракето- і кораблебудуванні, виробництві хімічних реакторів.

З кінця XIX ст. в Україні видобуваються **ртутні руди** на одному з найбільших в Європі *Микитівському родовищі* (Донецька область). Поклади ртутних руд є також у *Закарпатті*, але їх розробка припинена.

В Україні є багато родовищ руд кольорових металів, які ще не освоюються. Одні з них відкриті відносно недавно, й запаси металів там уточнюються, інші – добре досліджені і підготовлені до експлуатації. До таких належать родовища поліметалічних, алюмінієвих, хромітових руд, золота, молібдену, багатьох рідкісних металів. Серед родовищ **поліметалічних (свинцево-цинкових) руд** найбільшим є *Берегівське* (Закарпатська область). Поклади **алюмінієвих руд** знайдено у *Закарпатті*, *Придніпров'ї* (*Високопільське родовище*) і *Приазов'ї*. Однак загальні запаси цих видів сировини незначні, тому їх видобуток не здійснюється. Є невеликі запаси **нікелевих і кобальтових руд** у *Побужжі* (Кіровоградська область) та *Придніпров'ї*.

Геологорозвідувальні роботи, проведені останніми роками, свідчать, що в надрах України наявні промислові запаси золота, срібла, міді, багатьох рідкісних і рідкісно-земельних металів. Так, **золото** знайдено в Карпатському і Донецькому регіонах, на південних схилах Українського щита. На Закарпатті його видобували в *Мужіївському родовищі*. Великі запаси самородної міді виявлені та досліджуються на *Волині*.

Дивовижна Україна

Рідкісні метали

В Україні є родовища руд рідкісних металів – цирконію, гафнію, ніобію, літію, берилію, скандію, танталу, ітрію, лантану, молібдену, стронцію. Ці метали та їх сплави використовуються в ядерній техніці, електротехніці, електроніці, авіаційному та космічному машинобудуванні. За розвіданими запасами деякі родовища належать до великих і навіть гігантських. Наразі в Україні видобувають у великих обсягах цирконій та германій, у менших – скандій і гафній.

Мал. Боксит – алюмінієва руда

Уранові руди. Особливе місце серед рудних корисних копалин посідають уранові руди. Вони є важливими паливно-енергетичними ресурсами. В Україні експлуатуються 3 уранових родовища, проте розвідано значно більше. Найбільше їх у Кіровоградській області, серед яких і *Новокостянтинівське*, що належить до провідних в світі за запасами. Сумарні запаси уранових руд, за якими Україна входить у першу десятку країн світу, здатні забезпечити потреби діючих вітчизняних атомних електростанцій упродовж 100 років.

Запам'ятайте

Залізну руду, за запасами якої Україна належить до провідних країн світу, видобувають у Криворізькому басейні, Кременчуцькому і Білозерському залізорудних районах; у Керченському басейні видобуток руди припинено.

Марганцеві руди, за видобутком яких Україна є світовим лідером, зосереджені в Нікопольському басейні.

З руд кольорових металів Україна володіє значними запасами титанових і ртутних руд, проте запаси інших руд обмежені або не мають промислового значення.

Україна має великі запаси уранових руд, якими здатна забезпечити себе на тривалу перспективу.